

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری بوشهر

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری بوشهر
نام استان:	بوشهر
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱	دبیاچه
۱	۱. مرور ادبیات موضوع
۲	۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری
۲	۱-۲. تعاریف
۳	۱-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری
۴	۱-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی
۵	۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری
۶	۱-۶. نتیجه‌گیری
۸	۲. نقشه استان
۹	۳. گزارش فاز یک
۹	۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح
۱۰	۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید
۱۰	۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان
۱۰	۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح
۱۱	۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)
۱۲	۳-۶. گالری تصاویر فاز یک
۱۳	۴. گزارش فاز دو
۱۳	۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان
۱۴	۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح
۱۴	۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه
۱۵	۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح
۱۵	۴-۱. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح
۱۶	۴-۲. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم
۱۷	۴-۳. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده
۱۹	۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات
۱۹	۵-۱. شهرستان بوشهر - جفره ماهینی
۲۱	۵-۲. شهرستان بوشهر - کوی فضیلت
۲۴	۵-۳. شهرستان تنگستان - روستای گورک خورشیدی
۲۶	۵-۴. شهرستان دشتستان - محله ۶۹ هکتاری
۲۷	۵-۵. شهرستان دشتستان - دهقاید
۲۹	۵-۶. شهرستان دشتی - محله حاتم جنوب خورموج
۳۱	۵-۷. شهرستان دیر - محله جنوب شرق بیدخون
۳۳	۵-۸. شهرستان دیلم - روستای حصار
۳۴	۵-۹. شهرستان گناوه - محله پشت بند دره
۳۷	۵-۱۰. شهرستان کنگان - مسکن مهر
۳۹	۵-۱۱. شهرستان جم - بهارستان، بخش مرکزی
۴۱	۵-۱۲. شهرستان عسلویه - نخل تقی
۴۴	۶. سیمای تاب‌آوری
۴۵	۷. سیمای ریسک‌ها
۴۶	۸. نقشه راه

فهرست جداول

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری.....	۳
جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده.....	۵
جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم‌نهاد و تشکلهای غیردولتی آموزش‌دیده بعنوان تسهیلگران محلی.....	۱۱
جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان.....	۱۳
جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی.....	۱۶
جدول ۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در کوی جفره ماهینی.....	۱۹
جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در کوی جفره ماهینی.....	۲۰
جدول ۸. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری کوی جفره ماهینی.....	۲۰
جدول ۹. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در کوی فضیلت.....	۲۱
جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در کوی فضیلت.....	۲۲
جدول ۱۱. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری کوی فضیلت.....	۲۳
جدول ۱۲. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در روستای گورک خورشیدی.....	۲۴
جدول ۱۳. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای گورک خورشیدی.....	۲۵
جدول ۱۴. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری روستای گورک خورشیدی.....	۲۵
جدول ۱۵. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در دهقاید.....	۲۷
جدول ۱۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در دهقاید.....	۲۸
جدول ۱۷. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری دهقاید.....	۲۸
جدول ۱۸. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در حاتم جنوب خورموج.....	۲۹
جدول ۱۹. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری حاتم جنوب خورموج.....	۳۰
جدول ۲۰. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون.....	۳۱
جدول ۲۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله جنوب شرق بیدخون.....	۳۲
جدول ۲۲. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری جنوب شرق بیدخون.....	۳۲
جدول ۲۳. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله پشت بند دره.....	۳۴
جدول ۲۴. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله پشت بند دره.....	۳۵
جدول ۲۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری پشت بند دره.....	۳۶
جدول ۲۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در مسکن مهر.....	۳۷
جدول ۲۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در مسکن مهر.....	۳۸
جدول ۲۸. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری مسکن مهر.....	۳۸
جدول ۲۹. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در بهارستان- بخش مرکزی.....	۳۹
جدول ۳۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در بهارستان- بخش مرکزی.....	۴۰
جدول ۳۱. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری بهارستان- بخش مرکزی.....	۴۰

فهرست اشکال

- شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری ۷
- شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور ۸
- شکل ۳. نقشه استان بوشهر ۹
- شکل ۴. برنامه کارگاه ۱۰
- شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی ۱۲
- شکل ۶. نقشه گسترده فعالیت‌ها در مناطق استان ۱۳
- شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان ۱۸
- شکل ۸. سیمای کوی جفره ماهینی ۱۹
- شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی امام رضا ۱۹
- شکل ۱۰. سیمای کوی فضیلت ۲۱
- شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی فضیلت ۲۱
- شکل ۱۲. سیمای روستای گورک خورشیدی ۲۴
- شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای گورک خورشیدی ۲۴
- شکل ۱۴. سیمای محله ۶۹ هکتاری ۲۶
- شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در ۶۹ هکتاری ۲۶
- شکل ۱۶. سیمای دهقابد ۲۷
- شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در دهقاید ۲۷
- شکل ۱۸. سیمای حاتم جنوب خورموج ۲۹
- شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در حاتم جنوب خورموج ۲۹
- شکل ۲۰. سیمای محله جنوب شرق بیدخون ۳۱
- شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون ۳۱
- شکل ۲۲. سیمای روستای حصار ۳۳
- شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای حصار ۳۳
- شکل ۲۴. سیمای محله پشت بند دره ۳۴
- شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون ۳۴
- شکل ۲۶. سیمای مسکن مهر ۳۷
- شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مسکن مهر ۳۷
- شکل ۲۸. سیمای بهارستان، بخش مرکزی ۳۹
- شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در بهارستان - بخش مرکزی ۳۹
- شکل ۳۰. سیمای نخل تقی ۴۱
- شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در نخل تقی ۴۱
- شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی ۴۲

دیباچه

طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیمابین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایی و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیل‌گران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یکپارچه‌سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید.

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله‌کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

تعریف	نویسنده
به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.	Wildavsky (1991)
تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.	Holling et al (1995)
تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی‌شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.	Horne and Orr (1998)
تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.	Mallak (1998)
با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.	Miletti (1999)
ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.	Comfort (1999)
تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.	Paton, Smith and Violanti (2000)
ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.	Cardona (2003)
توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.	Pelling (2003)
تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرایندها کنترل می‌شود.	Resilience Alliance (2005)
ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.	UNISDR (2005)

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول می‌تواند شامل: معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. و از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالی‌که دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی- اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میالر و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی- اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر

مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت‌کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیتهای کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازی محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رمضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱): ۳۶۹-۳۶۰) مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب‌پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (تا احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (تا بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان‌وفرصبت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (تا زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

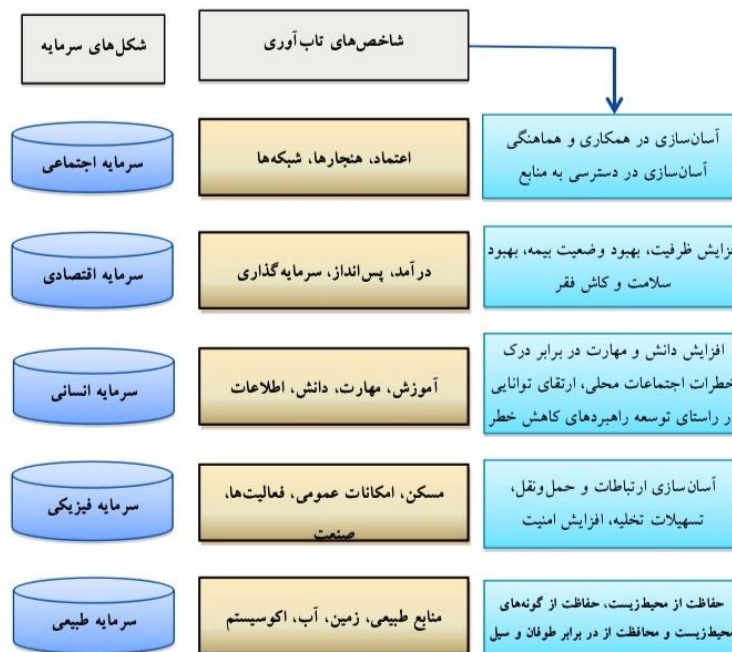
۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار برده‌ای فان بود. بعدها جیمز کلنن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳).

سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. «سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمنها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند.» (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب‌آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال‌تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه‌تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت‌سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب‌آوری و بلایا پیوسته باید موردتوجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان‌سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند.

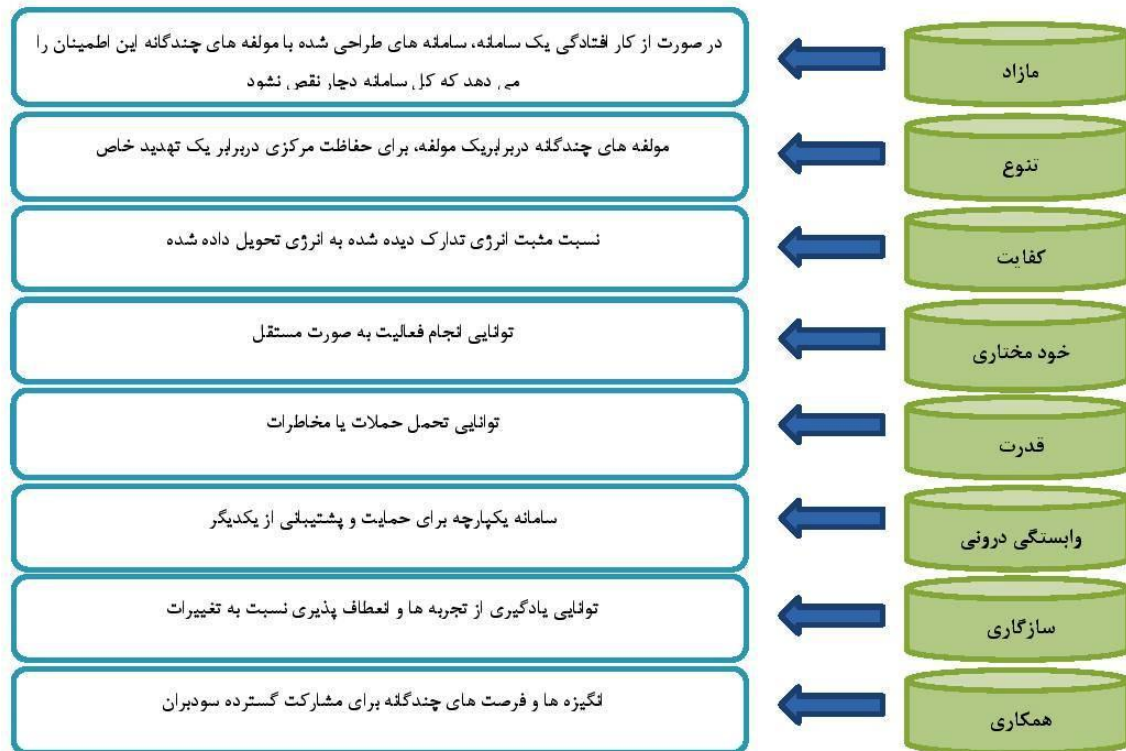
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب‌آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب‌آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب‌آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرآیند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچلک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریت شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۶-۱. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیتهای فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان بوشهر

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیلات گرسطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت. هم چنین هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیلات گرسطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید.

سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و ...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیل‌گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و باتوجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی
- تجربه کار تسهیل‌گری در سطح استان
- تسلط کامل بر آمار آسیب‌های اجتماعی استان
- اجرای طرح‌های پژوهشی و آموزشی متعدد مرتبط در این زمینه
- استاد برجسته کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان

سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خود انگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح
- توانایی تسهیل‌گری
- حداقل تحصیلات کارشناسی

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت ۵ روز • ۲۰ الی ۶ تیرماه ۱۳۹۷	مدت زمان
• ۱۳۹۷/۴/۱ دفتر امور بانوان و خانواده استانداری به مدت ۳ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

- اسفند ۱۳۹۶: مشخص شدن مجری و عقد تفاهم‌نامه با مجری طرح
- اسفند ۱۳۹۶: برگزاری جلسات هماهنگی مجری با مدیر کل دفتر بانوان و خانواده استانداری بوشهر جهت تعیین راهبردها و سیاست‌های اجرایی طرح در استان
- فروردین ۱۳۹۷: شکل‌گیری دبیرخانه و تیم اجرایی طرح
- تیر ۱۳۹۷: برگزاری اولین جلسه‌ی توجیهی برای شرکت‌کنندگان احتمالی در کارگاه
- تیر ۱۳۹۷: برگزاری کارگاه اول تربیت تسهیل‌گران در تاریخ ۲ تا ۵ تیرماه ۱۳۹۷
- مرداد ۱۳۹۷: نگارش گزارش کارگاه اول و هماهنگی با شرکت‌کنندگان در کارگاه اول برای تسهیل‌گری در مرحله دوم
- مهر تا آذرماه ۱۳۹۷: اجرای مرحله دوم طرح

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۲۲ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری محمد کاظم متولی مصلی مدت ۵ روز از تاریخ ۲ الی ۵ تیرماه در سالن کنفرانس مرکز رفاهی فرهنگیان بوشهر برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم‌نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	نام سازمان ذریعته	نام شهرستان	ساعات حضور در کارگاه
۱	محبوبه شجاع‌الدین	موسسه دست‌مهربان شهرآفتاب	بوشهر	۳۶
۲	سلیمه مانعی	موسس توسعه پایدار اجتماعی بنه‌گز	تنگستان	۳۶
۳	ساناز شجاع‌زاده	انجمن باور امید دشتستان	دشتستان	۳۶
۴	زهرا آذرنگ	انجمن پویندگان طریق تندرستی	دشتستان	۳۶
۵	ایراهیم شاکری مطلق	موسسه مسیر آرامش زندگی	دشتی	۳۶
۶	زکیه ری شهری	کانون پیروان آفتاب دوازدهم	دیر	۳۶
۷	رقیه دامغانی	انجمن حمایت از زنان و خانواده دیلم	دیلم	۳۶
۸	مینا شهابی	موسسه بانوان آب و آفتاب	گناوه	۳۶
۹	معصومه خرم‌فشانی	-	جم	۳۶
۱۰	محبوبه غلامی	-	بوشهر	۳۶
۱۱	زهرا فروتن	-	بوشهر	۳۶
۱۲	نرگس مصباح	موسسه دست‌مهربان شهرآفتاب	بوشهر	۳۶
۱۳	فاطمه صالح	موسسه دست‌مهربان شهرآفتاب	عسلویه	۳۶
۱۴	فاطمه خواجه	موسسه بانوان آب و آفتاب	بوشهر	۳۶
۱۵	فاطمه بحریاری	پایگاه سلامت اجتماعی عالی شهر	عالی‌شهر	۳۶
۱۶	فاطمه بحرینی	موسسه دست‌مهربان شهرآفتاب	بوشهر	۳۶

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۵ روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۲۱ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و با دفتر امور بانوان
- انگیزه‌ی بالای تسهیل‌گران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیل‌گری

نقاط ضعف شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- عدم توجه به اقلیم و بوم در آموزش مشارکتی (گرمای طاقت فرسای بوشهر)
- عدم حضور کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها

نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- برنامه ریزی دقیق جهت اجرای دوره
- توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
- مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
- انتخاب افراد با سطح علمی بالاتر و فعالیت مرتبط از سوی شهرستانها
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- حضور پیوسته کارشناسان دفتر امور بانوان در کارگاه

نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- طولانی بودن زمان جهت آموزش
- با توجه به بعد مسافت شهرهای استان و کمبود امکانات اعتبار تخصیص یافته در مرحله اول

سطح کلی رضایت از کارگاه

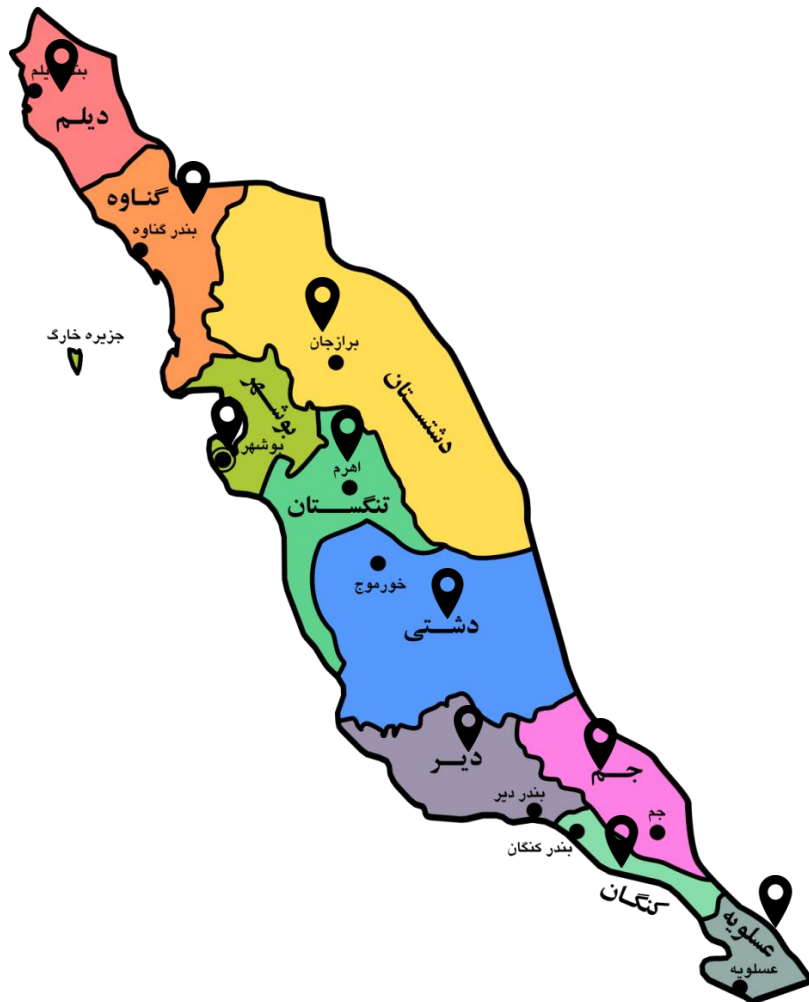
فرم‌های ارزیابی شرکت‌کنندگان در کارگاه نشان از رضایت بالای آنها از برگزاری کارگاه داشت و میزان رضایت نسبی آنها از سطح برگزاری کارگاه به طور میانگین بالای ۹۰ درصد بوده است.

۶-۳. گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو
۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گسترده‌ی فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

محل	شهرستان
جفره ماهینی	بوشهر
کوی فضیلت	بوشهر
محل ۶۹ هکتاری	دشتستان
دهاقد	دشتستان
روستای گورک خورشیدی	تنگستان
حاتم جنوب خورموج	دشتی
جنوب شرقی یرد خون	دیر
روستای حصار	دیلم
محل پشت بند دره	کناوه
مسکن مهر	کنگان
بهارستان (بخش مرکزی)	جم
نخل تقی	عسلویه

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم

طرح

- مکاتبه با فرمانداری‌های دهگانه در خصوص شناسایی و معرفی مناطق آسیب پذیر (طی نامه شماره‌ی ۲۶/۱۵/۴۳۱۶۴ مورخ ۹۶/۹/۱۳)
- ۱۲ منطقه آسیب خیز توسط فرمانداری‌های استان شناسایی و به این دفتر معرفی گردید.
- نشست هم اندیشی مشاورین بانوان و خانواده‌ی فرمانداری‌های استان با دستور کار تبیین اهداف طرح توان افزایی و ارتقای تاب آوری اجتماعی در جوامع محلی و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان (نامه‌ی شماره‌ی ۲۶/۱۵/۱۹۰۲۰ مورخ ۹۷/۴/۲۶)
- نشست با مشاور محترم بانوان فرمانداری، نماینده‌ی سازمان مردم نهاد و تسهیل گر شهرستانی طرح با بحث و تبادل نظر در خصوص چگونگی اجرای فاز دوم طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی (نامه‌ی شماره‌ی ۲۶/۱۵/۲۲۲۳۲ مورخ ۱۳۹۷/۵/۱۰)
- هماهنگی‌های لازم جهت بهره گیری از قابلیت‌های شهرداری‌ها، شورای اسلامی شهر و روستای و دهیاری‌ها توسط فرمانداری‌ها به منظور اجرای طرح صورت پذیرفت
- به منظوری اجرای بهینه‌ی طرح فرمانداری‌ها هماهنگی لازم بین بخشی را در شهرستان جهت کسب همکاری حداکثری با سازمان‌های مردم نهاد مجری طرح و تسهیل‌گران شهرستان بعمل آوردند.
- تدوین شیوه نامه‌ی استانی طرح به منظور تبیین شرح وظایف و عملکرد فرمانداری‌ها در اجرای فاز دوم طرح (ظرفیت سازی جوامع محلی)
- ارسال شیوه نامه‌ی استانی طرح طی نامه شماره ۲۶/۱۵/۲۳۸۹۲ مورخ ۹۷/۵/۱۸ به فرمانداری‌های ده گانه
- برگزاری کارگاه یک روزه آموزشی، مشورتی تسهیلگری ویژه مشاورین امور بانوان و خانواده فرمانداری‌ها با حضور مشورتی ناظر استانی طرح به منظور توانمند سازی مشاورین امور بانوان و خانواده به عنوان ناظرین شهرستانی طرح و کسب مهارت لازم جهت پایش پروژه‌های مربوطه در تاریخ ۹۷/۵/۲۷
- برگزاری نشست هم اندیشی مشاورین فرمانداری‌ها، نمایندگان سازمان‌های مردم نهاد و تسهیلگران مجری طرح با دستور کار بحث و تبادل نظر در خصوص چگونگی اجرای فاز دوم طرح طی نامه شماره ۲۶/۱۵/۲۳۶۷۵ مورخ ۹۷/۵/۱۷
- برگزاری نشست مشاورین فرمانداری‌ها با تسهیلگران و سازمان‌های مردم نهاد مجری طرح در شهرستان‌های دهگانه در خصوص روند انتخاب جامعه هدف و رفع مشکلات احتمالی در مناطق اجرایی
- هماهنگی جهت همکاری فرمانداری‌ها به منظور تهیه‌ی بسته‌ی آموزشی، بئر و تبلیغات محیطی مطابق با شیوه نامه‌ی اجرایی استانی تدوین شده توسط دفتر امور بانوان با سازمان‌های مردم نهاد مجری طرح
- اعلام زمان شروع فاز دوم طرح (ظرفیت سازی جوامع محلی) توسط فرمانداری‌ها

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه

- مطابق با شیوه نامه‌ی استانی تدوین شده، فرمانداری‌ها نسبت به تهیه بئر و پوستره‌های تبلیغاتی جهت آگاهی و اطلاع رسانی جامعه هدف در سطح شهر و مناطق مورد نظر و همچنین استندها جهت استفاده در محل برگزاری کارگاه‌های آموزشی- مشورتی اقدام نمودند.
- جهت برگزاری کارگاه‌های آموزشی پکیج‌های آموزشی شامل: (کاغذ فیلیپ چارت، کاغذ رنگی A^۴، ماژیک و...) در قالب کیف آموزشی برای ۱۲ منطقه شهری و روستایی با همکاری فرمانداری‌ها تهیه و به تسهیل‌گران تحویل داده شد.
- سازمان‌های مردم نهاد با بهره گیری از ظرفیت سایت‌های خبری محلی و تشکیل گروه‌های خبری در اپلیکیشن تلگرام از نحوه‌ی برگزاری کارگاه‌های آموزشی و اهداف طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده اطلاع رسانی نمودند.

- بعد از اولین جلسه همکاران مجرب و متعهد تسهیلگر اقدام به تشکیل گروهی تلگرافی با حضور شرکت کنندگان طرح با هدف ایجاد زمینه‌ی تبادل نظر، نظارت و راهبری گروه در اجرای نقشه‌ی راه، پایش طرح در محله و استمرار ارتباط با گروه محله نمودند.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفوذ در میان مردم محلی جهت اجرای

طرح

- استفاده از تیم‌های اجتماع محور آشنا به منطقه جهت هماهنگی، همکاری و اطلاع رسانی و ترغیب خانواده‌ها و ساکنین محلات جهت شرکت در کارگاه‌های آموزشی، مشورتی طرح
- فرمانداری‌ها هماهنگی‌های لازم بین بخشی را در شهرستان جهت کسب همکاری حداکثری با سازمان‌های مردم نهاد مجری طرح و تسهیلگران شهرستان بعمل آوردند.
- استفاده از گروه‌های ذی‌نفوذ (معتمدین محله، اعضای شورای محلات و...)
- بهره‌گیری از ظرفیت انجمن‌های اولیاء و مربیان در محلات
- بهره‌گیری از ظرفیت دوره‌های مهارت زندگی بدلیل آشنایی بیشتر جامعه‌ی هدف نسبت به گفتمان و چرایی دوره‌های مهارت زندگی نسبت به طرح تاب‌آوری اجتماعی

۴-۱. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
 - ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
 - برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
 - طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
 - ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)
- مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح در استانداری تحویل نمایند.
- اکثر تسهیلگران با توجه به وقت آزاد شرکت کنندگان، جدول زمانبندی اجرای کارگاه را در طی ماه میارک رمضان شروع و به پایان رساندند.
- در این فاز، ۱۲ محله و روستای آسیب خیز از ۱۰ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، انجام شده است.

جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی

نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
بوشهر / جفره ماهی‌نی	محبوبه شجاع‌الدین	۶۰	۳۵	افزایش بی‌اعتمادی در میان ساکنین محلی
بوشهر / کوی فضیلت	محبوبه شجاع‌الدین	۶۰	۳۵	خشونت
تنگستان / روستای گورک خورشیدی	سلیمه مانعی	۶۰	۳۵	مهاجر پذیری
دشستان / ۶۹ هکتاری	ساناز شجاع‌زاده	۶۰	۳۵	افزایش طلاق
دشستان / دهقاید	زهرا آذرنگ	۶۰	۳۵	ازدواج در سنین پایین
دشتی / حاتم جنوب خورموج	ابراهیم شاکری مطلق	۶۰	۳۵	عدم امنیت اجتماعی و روانی
دیر / جنوب شرق بید خون	زکیه ری شهری	۶۰	۳۵	بیکاری
دیلیم / روستای حصار	رقیه دامغانی	۶۰	۳۵	اعتیاد
گناوه / پشت بند دره	مینا شهبابی	۶۰	۳۵	اعتیاد
کنگان / مسکن مهر	معصومه خرم	۶۰	۳۵	اعتیاد و افزایش طلاق
جم / بهارستان (بخش مرکزی)	معصومه خرم	۶۰	۳۵	اعتیاد
عسلویه / نخل تقی	فاطمه صالح	۶۰	۳۵	اعتیاد

۲-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه رادگیر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راه‌کارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است. با عنایت به برگزاری طرح در حاشیه شهرها از سویی فرصت مغتنمی برای شرکت در کارگاه و از سویی بانوان روستاها در مناطق دوردست استان، با عنایت به دغدغه‌ها و آسیب‌هایی که با آن مواجه هستند، کمتر زمانی برای شرکت منظم در کارگاه داشته که جذب این نوع مخاطبین تجربه و تخصص کار با این نوع مخاطبین را می‌طلبد و این مشارکت در فرآیند طرح منظم و توسعه یافت.

• **مبنتی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری** ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت‌کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیل‌گر سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

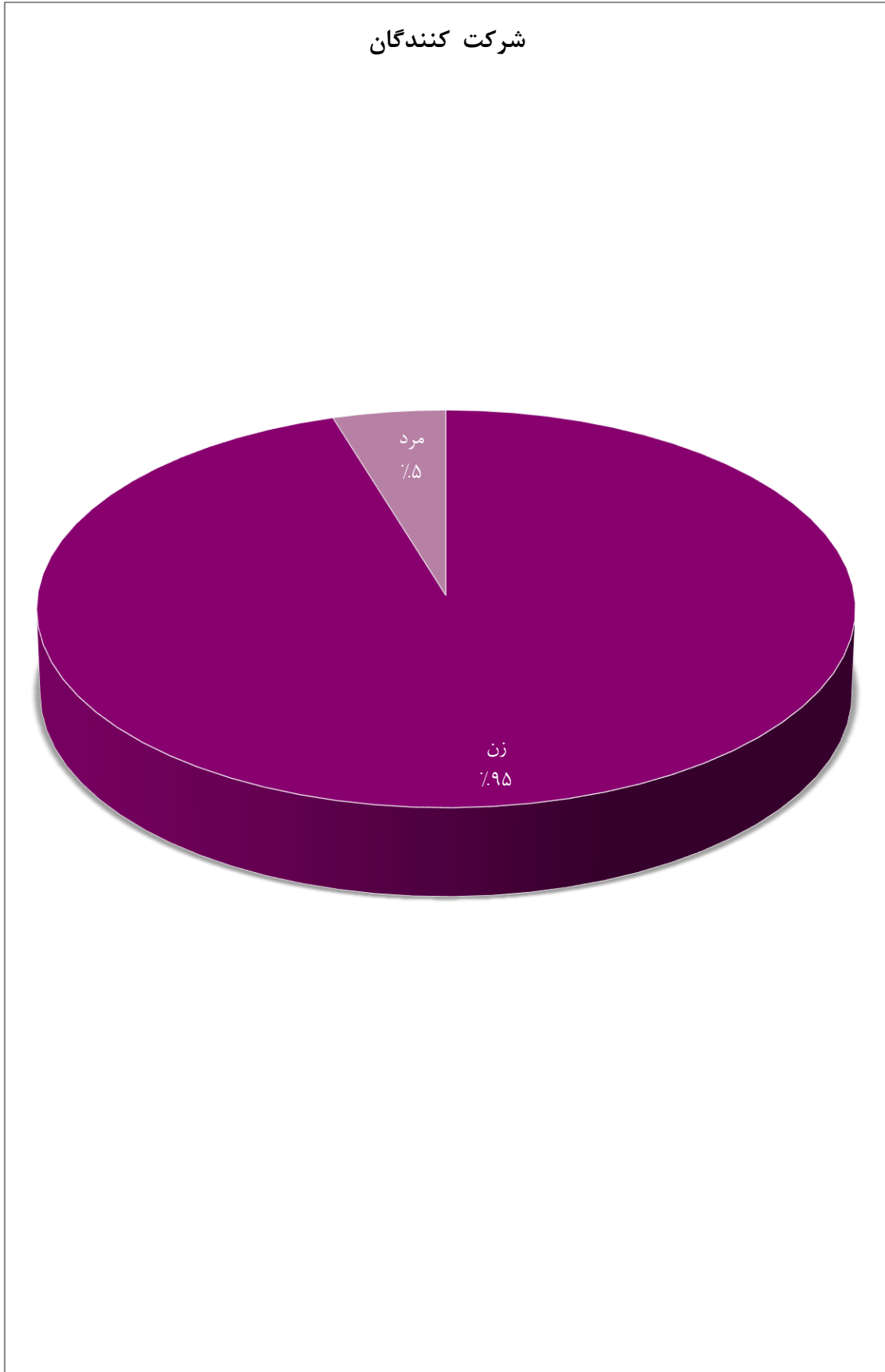
۳-۴. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)

- آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور، تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای عبور و غلبه بر چالش‌های اجتماعی و محیطی
- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها
- شکل‌گیری تیم‌های اجتماع محور پس از اجرای طرح
- حضور اقشار مختلف جامعه محلی و مشارکت در تحلیل مشکلات و ارائه راه حل
- درخواست پسران نوجوان و ابراز علاقمندی ایشان جهت برگزاری کارگاه‌های مشابه برای این گروه سنی
- تدوین شیوه‌نامه‌ی استانی و واگذاری اجرای طرح به فرمانداری‌ها به عنوان ناظرین شهرستانی طرح
- توانمندسازی شرکت‌کنندگان (افراد محلی ساکن در مناطق اجرای طرح) نسبت شناخت مسایل و مشکلات محله خود که تاکنون نسبت به آن آگاهی لازم نداشتند.
- با توجه به استقبال زنان و خانواده‌ها (استقبال عمومی) از مباحث آموزشی و کاربردی مطرح شده خواستار ادامه و تداوم طرح مذکور در مناطق خود بودند.

• نقاط ضعف

- عدم تخصیص اعتبارات کافی جهت پوشش تعداد نقاط هدف بیشتر در استان
- تحقق اهداف تعیین شده و مورد انتظار طرح در دستیابی به میزان مشارکت‌پذیری حداکثری اجتماع محلی، در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی و تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی، منوط به اجرایی شدن نقشه‌های راه تاب‌آوری تدوین شده در جوامع محلی مشمول طرح خواهد بود؛ لذا تجربه‌ی اجرای طرح در سنوات گذشته حاکی از این موضوع است که محدود کردن پروژه در قالب چند کارگاه آموزشی، مشورتی، نبود امکان استمرار حضور تسهیل‌گران و سمن‌های مجری در محلات تحت پوشش و اجرایی نشدن پروژه‌های تدوین شده در نقشه‌ی راه محلات، علاوه بر مخدوش نمودن اعتماد اجتماعی مردم به سازمان‌ها و نهادهای متولی، موجبات سرخوردگی و کاهش انگیزه‌ی مشارکت در طرح‌های مشابه را فراهم می‌آورد.
- با توجه به فشردگی و حجم بالای محتویات آموزشی، انتقال مطالب مطابق زمان بندی پیش‌بینی شده برای مخاطبین طرح امکان‌پذیر نبود.
- هم‌زمانی برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مشورتی طرح با التهابات موجود در بازار سکه و ارز و دغدغه‌های اقتصادی و معیشتی مردم با توجه به اینکه گزینش محلات هدف طرح از محلات آسیب‌خیز و در معرض آسیب شهرستان‌های ده‌گانه‌ی استان صورت پذیرفت، مرحله‌ی ورود به محله و جلب اعتماد و مشارکت جامعه‌ی محلی در این دوره به کندی و زمانبر انجام شد و تسهیل‌گران و سمن‌های مجری طرح با صرف زمان زیاد و اتخاذ تدابیری موفق به آماده‌سازی جامعه‌ی محلی جهت حضور در کارگاه‌ها شدند. تعداد بیشتر از قالب استاندارد و دستورالعمل ابلاغی جلسات و کارگاه‌های فاز دوم طرح (ظرفیت‌سازی جوامع محلی) مبین این موضوع می‌باشد.
- مشارکت حداقلی بعضی از فرمانداری‌ها بعنوان متولیان و ناظرین شهرستانی طرح در انجام مقدمات برگزاری کارگاه، تهیه‌ی ملزومات آموزشی، اطلاع‌رسانی و تبلیغاتی طرح، همکاری در تأمین فضای برگزاری کارگاه در محله، عدم برگزاری جلسه‌ی تحلیلی طرح با حضور مسئولین شهرستانی و ...

شرکت کنندگان

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان بوشهر - جفره ماهینی

• سیمای محله

نام محله	• جفره ماهینی
گروه مخاطب	• زنان و ساکنین محلی
نوع ریسک	• افزایش بی‌اعتمادی در میان ساکنین
زمان اجرا	• تابستان و پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• محبوبه شجاع‌الدین

شکل ۸. سیمای کوی جفره ماهینی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کوی جفره ماهینی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش بی‌اعتمادی در میان ساکنین	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی امام رضا

جدول ۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در کوی جفره ماهینی

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کمک‌های مالی خیرین محله	موسسه خیریه امید چشمه سار گروه ورزش صبحگاهی بانوان تیم اجتماع محور محله هیئت امنای مسجد صاحب الزمان گروه مذهبی بانوان محله شورایار ۲ نفر مدیر مجتمع مسکونی	پارک محله‌ای نسترن و جفره علیباش مدارس (۲ مدرسه) زمین فوتبال خاکی مسجد (۲ باب) املاک اوقافی واقع در محله مرکز بهداشت مهد کودک بچه‌های افتاب	ساحل دریا دریا	مددکار بهزیستی کارشناس پیشگیری از اعتیاد مربی ورزشی کارشناس هیئت حل اختلاف کارمند نیروی انتظامی دبیر مدارس در رشته‌های مختلف کارشناس حقوقی متخصص روانشناسی مرکز بهداشت مدیران مدارس محله مدیر و مربیان مهد کودک

جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در کوی جفره ماهی‌نی

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	شروع دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی با تاکید بر مهارت همدلی و ارتباط موثر ویژه بزرگسالان در محله آموزش روابط صمیمانه به زوجین در محله	شروع فعالیت‌های مشارکتی در قالب تیم اجتماع محور بانوان محله و اجرایی شدن نقشه راه توسط آنها
شروع در میان مدت	ترویج کارهای مشارکتی در بین دانش آموزان آموزش مهارت‌های زندگی در مدارس به دانش آموزان گسترش پوشش برنامه آموزش مهارت‌های زندگی و روابط صمیمانه زوجین در خانواده‌ها	گسترش فعالیت‌های مشارکتی با تشکیل تیم اجتماع محور آقایان و نوجوانان در سال ۹۸ افزایش روابط همسایگی و دید و بازدیدهای اهالی به مناسبت‌های مختلف
شروع در بلند مدت	افزایش سطح مشارکت پذیری در گروه‌های مختلف در محله از طریق آموزش مشارکت‌پذیری و تشکیل گروه تسهیل‌گری از بزرگسالان و نوجوانان افزایش روابط صمیمانه بین والدین و فرزندان از طریق اجرای طرح فست در مهدکودک محله	راه اندازی خانه مشارکت محله محله و گسترش فعالیت‌های مشارکتی افزایش تعداد جشنواره‌ها و ایین‌های بومی محلی در محله تشکیل کمیته‌های مختلف ورزشی، فرهنگی با عضویت جوانان و نوجوانان محله

. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری کوی جفره ماهی‌نی ۸ جدول

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری جشنواره و گردهمایی‌های محله‌ای با دعوت از خانواده‌های ساکن در محله	اولین جشنواره در اسفند ۹۷ و در سال ۹۸ هر سه ماه یک مورد	اعضای گروه تاب‌آوری با همکاری بهزیستی و شورایار محله
۲	برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی و آموزش روابط صمیمانه زوجین جهت والدین در محله با تاکید بر مهارت همدلی	اولین دوره در بهمن ۹۷ و در سال ۹۸ هر دو ماه یک دوره	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان با همکاری بهزیستی
۳	برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی جهت نوجوانان و جوانان محله محله با تاکید بر مهارت همدلی و ارتباط موثر	از بهمن ۹۷ تا پایان سال تحصیلی و در ایام تعطیلات تابستان لغایت اسفند ۹۹	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان محله با همکاری بهزیستی و مدیران و مشاورین مدارس محله
۴	پی‌گیری راه اندازی خانه مشارکت (سرای محله) از طریق مذاکره با شورای شهر و شهرداری بوشهر و با استفاده از وجود املاک موقوفه موجود در محله	از بهمن ۹۷ لغایت اسفند ۱۴۰۰	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان، با همکاری شورایاران محله و گروه معتمدین و فعالین ورزشی محله
۵	برگزاری جشنواره و گردهمایی‌های محله‌ای با دعوت از خانواده‌های ساکن در محله	اولین جشنواره در اسفند ۹۷ و در سال ۹۸ هر سه ماه یک مورد	اعضای گروه تاب‌آوری با همکاری بهزیستی و شورایار محله

۵-۲. شهرستان بوشهر - کوی فضیلت

• سیمای محله

شکل ۱۰. سیمای کوی فضیلت

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کوی فضیلت

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در کوی فضیلت

جدول ۹. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در کوی فضیلت

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کمک‌های مالی خیرین محله	انجمن اولیاء و مربیان مدرسه فضیلت و توحید کانون فرهنگی اجتماعی بانوان شهرستان بوشهر گروه اجتماع محور محله هیئت امنای مساجد محله گروه مذهبی بانوان مسجد خدیدجه کبری	پارک محله‌ای آزادگان مدارس (۲ مدرسه) زمین فوتبال خاکی مسجد (۲ باب) سینما کانون مرکز بهداشت صاحب الزمان سالن مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای واقع در جنب محله	ساحل دریا دریا	مدیران مدارس و دبیران کارشناس پیشگیری از اعتیاد بهبودی مربی ورزشی و تیم ورزشی محله متخصص روانشناسی مرکز بهداشت کارشناسان مرکز فنی حرفه‌ای

جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در کوی فضیلت

ظرفیت تغییر	ظرفیت انطباق	ظرفیت جذب	
شروع فعالیت‌های مشارکتی در قالب تیم اجتماع محور بانوان محله و اجرایی شدن نقشه راه توسط آنها	شروع دوره‌های آموزش مهارت‌های کنترل خشم در مدارس اطلاع رسانی در خصوص خدمات درمان اعتیاد در محله آموزش کنترل خشم در مدارس محله به ویژه مدارس پسرانه	ارجاع موارد نیازمند خدمات درمان اعتیاد به بهزیستی جهت دریافت یارانه پی‌گیری جهت افزایش گشت پلیس در محله ارائه خدمات مشاوره‌ای در مدارس ابتدایی محله ویژه دانش آموزان دارای مشکلات رفتاری	شروع در کوتاه مدت
گسترش فعالیت‌های مشارکتی با تشکیل تیم اجتماع محور آقایان و نوجوانان در سال ۹۸ افزایش مهارت فنی جوانان و افراد ترک تحصیل کرده محله از طریق آموزش رایگان در مرکز آموزش فنی و حرفه ای	ترویج کارهای مشارکتی در بین دانش آموزان گسترش آموزش مهارت کنترل خشم در مدارس به دانش آموزان ارجاع جوانان بیکار به اداره فنی و حرفه‌ای جهت کسب مهارت فنی فراهم شدن آموزش کودکان، نوجوانان و جوانان ساکن در محله در زمینه کنترل خشم در تعطیلات تابستان برگزاری جشنواره و مراسمات با شادی جمعی جهت جوانان و خانواده‌ها	افراد کلیدی و موثر حساس در خصوص وجود نا امنی و خشونت در محله و ضرورت مقابله با آن برآورد نوجوانان و جوانان محله که جزء افراد در معرض خطر و یا پرخطر از نظر رفتار خشونت آمیز هستند ارائه خدمات توسط کلینیک مددکاری	شروع در میان مدت
راه‌اندازی کمیته مشارکتی امنیت محله با جذب نوجوانان و جوانان داوطلب محله افزایش تعداد جشنواره‌ها و آیین‌های بومی محلی در محله تشکیل گروه معتادان گمنام در محله تشکیل کمیته‌های مختلف ورزشی، فرهنگی اشتغال جوانان دارای مهارت فنی و حرفه‌ای	افزایش سطح مشارکت پذیری در گروه‌های مختلف در محله از طریق آموزش مشارکت پذیری و تشکیل گروه تسهیل‌گری از بزرگسالان و نوجوانان آموزش فرزند پروری صحیح به والدین برگزاری کلاس‌های آموزش ورزشی و هنری ویژه جوانان	حمایت از معتادان بهبود یافته و خانواده آنها توسط افراد کلیدی و موثر حمایت از دانش آموزان در معرض خطر	شروع در بلند مدت

جدول ۱۱. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری کوی فضیلت

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری دوره‌های مستمر آموزش مهارت‌های زندگی با تاکید بر کنترل خشم در مدارس و مساجد محله جهت دانش آموزان و نوجوانان و جوانان در طول سال	از دیماه ۹۷ شروع و تا پایان برنامه در سال ۱۴۰۰ ادامه خواهد داشت	اعضای گروه تاب‌آوری با همکاری بهزیستی و مرکز بهداشت
۲	پی‌گیری جهت استقرار کیوسک نیروی انتظامی در محله	از بهمن ماه ۹۷ لغایت خرداد ۹۸	اعضای گروه اجتماع محور و معتمدین محله
۳	برگزاری دوره‌های آموزش شیوه صحیح فرزند پروری ویژه والدین دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی و در سطح مساجد محله	اولین دوره دیماه ۹۷ شروع و تا پایان سال سوم برنامه بصورت هر ماه یک دوره (این برنامه با پیگیری تیم اجتماع محور آغاز گردیده است)	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان با همکاری بهزیستی و کارشناس سلامت روان، مرکز بهداشت محله
۴	ارائه خدمات مشاوره در مدارس و محله جهت خانواده‌ها	از بهمن ۹۷ تا پایان سال تحصیلی و در ایام تعطیلات تابستان لغایت اسفند ۹۹	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان محله با همکاری بهزیستی و مرکز بهداشت محله و کلینیک مددکاری
۵	جلب موافقت افراد کلیدی و معتمدین و سایر اهالی جهت تشکیل کمیته امنیتی محله با مشارکت ساکنین بویژه جوانان در قالب گروه اجتماع محور اقایون در محله	از سال ۱۳۹۸ لغایت اسفند ۱۴۰۰	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان، با همکاری شورایاران محله و معتمدین محله
۶	گسترش فعالیت در خصوص ارجاع معتادین به مراکز درمان اعتیاد	از دی‌ماه ۹۷ تا پایان برنامه در سال ۱۴۰۰	اعضای گروه اجتماع محور و معتمدین محله با همکاری کارشناس اعتیاد بهزیستی
۷	تشکیل تیم‌های ورزشی در محله و تامین امکانات ورزشی در محله	از سال ۱۳۹۸ لغایت اسفند ۱۴۰۰	اعضای تیم اجتماع محور بانوان و آقایان و فعالین ورزشی و مربیان ورزشی محله

۳-۵. شهرستان تنگستان - روستای گورک خورشیدی

• سیمای محله

نام محله	• روستای گورک خورشیدی
گروه مخاطب	• زنان و دختران روستایی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• مهاجر پذیری
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• سلیمه مانعی

شکل ۱۲. سیمای روستای گورک خورشیدی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای گورک خورشیدی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• مهاجر پذیری	• ویژه و فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای گورک خورشیدی

جدول ۱۲. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در روستای گورک خورشیدی

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
زمین اهدایی	تیم اجتماع محور محله هیات امنای مسجد بسیج خواهران و برادران گروه مذهبی بانوان روحانی	مسجد ساختمان پایگاه مقاومت زمین فوتبال خاکی مهد کودک ملک وقفی	کوه جنگل	مربی مهد کودک مربی ورزش کارشناس حقوقی شورای روستا

جدول ۱۳. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای گورک خورشیدی

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
مذاکره با افراد کلیدی روستا جهت پیشگیری آسیب‌های اجتماعی بیشتر از طریق ساخت خانه باغ‌ها و ورود افراد مهاجر در روستا شروع برنامه حساس سازی نسبت مسئله در بین اهالی روستا	شروع دوره‌های آموزشی در زمینه روش‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سطوح مختلف سنی	شروع فعالیت‌های مشارکتی در قالب تیم اجتماع محور بانوان محله و اجرایی شدن نقشه راه
گسترش فعالیت‌هایی در زمینه حساس سازی اهالی روستا و خانواده‌ها و مسئولین روستا نسبت به آسیب‌های اجتماعی تاکید بر حضور دسته جمعی اهالی روستا و شرکت در مراسم مذهبی و فرهنگی و تبلیغ جهت برنامه‌های گروه‌های دیگر در روستا	گسترش برنامه‌های آموزشی در زمینه آسیب‌های اجتماعی و آموزش مهارت‌های زندگی در بین اهالی روستا به ویژه آگاه سازی نوجوانان و جوانان با روش‌های مقابله با مفاسد اجتماعی مانند اعتیاد به الکل و مواد مخدر آگاه سازی زنان روستایی شاغل در خانه باغ‌ها از ریسک‌های کار در منازل مذکور برگزاری مسابقات ورزشی و جشنواره‌ها با مشارکت اهالی	گسترش فعالیت‌های مشارکتی با تشکیل تیم بانوان روستا در سال ۹۸ برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای جهت اشتغال زایی اهالی
پیگیری تامین فضای فیزیکی و حمایت گیری جهت استفاده از املاک اوقافی جهت راه اندازی اماکن فرهنگی و آموزشی محله ای	افزایش روابط بین گروه بزرگسالان و انطباق بین گروه‌های سنی نوجوان و کودکان، تشکیل گروه تسهیل‌گری از طریق مهد کودک محله‌ای روستا	راه اندازی فضاهای آموزشی و فرهنگی محله‌ای و گسترش فعالیت‌های مشارکتی افزایش آئین بومی و محله‌ای در روستا ایجاد اشتغال روستایی خانگی

جدول ۱۴. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری روستای گورک خورشیدی

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری جشنواره و گردهمایی محله‌ای با دعوت از خانواده‌های ساکن روستا	اولین جشنواره در بهمن ماه ۹۷ و در هر ۴ ماه یک مورد	اعضای گروه محله، شورای محله، بهزیستی
۲	برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های زندگی، جهت بزرگسالان و والدین دوره‌های پیشگیری از اعتیاد و آسیب‌های اجتماعی در خانواده ویژه والدین در روستا	اولین دوره در بهمن ماه ۹۷ و اسفندماه ۹۷ که ادامه آن می‌باشد و در سال ۹۹ هر سه ماه یک دوره	بهزیستی، جمعیت همیاران، پایگاه سلامت اجتماعی
۳	برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های زندگی جهت نوجوانان و جوانان در زمینه آسیب‌های اجتماعی با ایجاد حساس سازی آن	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان سال تحصیلی و در ایام تعطیلات تابستان لغایت ۹۹	بهزیستی، مدیران و مشاوران مدارس روستا
۴	پیگیری جهت راه اندازی باشگاه ورزشی یا خانه ورزش روستایی از طریق مذاکره با شورا و دهیار و اداره اوقاف و فرمانداری تنگستان	از بهمن ماه ۹۷ لغایت خردادماه ۹۹	شورای روستا، دهیاری، اداره کل ورزش و جوانان

۴-۵. شهرستان دشتستان - محله ۶۹ هکتاری

• سیمای محله

نام محله	• ۶۹ هکتاری
گروه مخاطب	• زنان و دختران جوان
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• افزایش طلاق
زمان اجرا	• تابستان و پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• ساناز شجاع زاده

شکل ۱۴. سیمای محله ۶۹ هکتاری

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله ۶۹ هکتاری

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش طلاق	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ سال

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در ۶۹ هکتاری

۵-۵. شهرستان دشتستان - دهقاید

• سیمای محله

شکل ۱۶. سیمای دهقاید

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در دهقاید

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• ازدواج در سنین کودکی	• ویژه و فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ سال

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در دهقاید

جدول ۱۵. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در دهقاید

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
اعتبار از دهیاری	سیستم اجتماع محور روستا	محیط کتابخانه و مکتب	-	کارشناس مشاوره از بهزیستی شهرستان

جدول ۱۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در دهقاید

ظرفیت تغییر	ظرفیت انطباق	ظرفیت جذب	
جرات مندی	برگزاری کلاس‌های مهارت زندگی فعال شدن و حضور داشتن در کلاس‌ها انجام فعالیت‌های گروهی	زنان خانه دار هستند تعدادی با سواد بالا هستند و زنان اختیار (آزادی لازم ندارند)	شروع در کوتاه مدت
خودباوری اعتقاد به مفید بودن	تشکیل سمن و انجام فعالیت‌های آموزشی و برگزاری کلاس‌های مورد نیاز جامعه محلی	سواد کافی وجود دارد سمن در روستا نیست برنامه آموزشی و سرگرمی کم است	شروع در میان مدت

جدول ۱۷. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری دهقاید

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	برگزاری کلاسهای آموزشی مهارت زندگی	کوتاه مدت	گروه توسعه محلی، پایگاه سلامت اجتماعی
۲	برگزاری کلاس آموزشی فرزند پروری برای مادران	کوتاه مدت	گروه توسعه محلی، پایگاه سلامت اجتماعی، یهزیستی
۳	برگزاری کلاس مهارت فرزند پروری برای پدران و مادران دارای فرزند نوجوان	کوتاه مدت	گروه توسعه محلی، پایگاه سلامت اجتماعی، یهزیستی
۴	تشکیل سمن	میان مدت	فرمانداری، گروه توسعه محلی
۵	تشکیل صندوق محلی	بلند مدت	با کمک ذینفعان محله، سازمان مردم نهاد محلی

۵-۶. شهرستان دشتی - محله حاتم جنوب خورموج

• سیمای محله: درمیان

نام محله	• حاتم جنوب خورموج
گروه مخاطب	• زنان و دختران ساکن در محله
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• عدم امنیت روانی و اجتماعی محلی
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• ابراهیم شاکری مطلق

شکل ۱۸. سیمای حاتم جنوب خورموج

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در حاتم جنوب خورموج

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• عدم امنیت روانی و اجتماعی محلی	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در حاتم جنوب خورموج

جدول ۱۸. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در حاتم جنوب خورموج

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کمک‌های خیریه مردم برای برپایی مراسمات عزاداری	گروه ورزشی محله هیئت امنای تکیه گروه مذهبی بانوان محله پایگاه مقاومت بسیج برادران (مالک اشتر) و خواهران (الزهرا(س))	پارک محله‌ای فایز مدرسه در دو مقطع ابتدایی و متوسطه (۳ مدرسه) زمین فوتبال چمن تکیه حضرت ابوالفضل(ع)	زمین‌های کشاورزی دره و رودخانه‌ی فصلی (تاج آباد)	دانشجویان طلبه‌های حوزه پزشک متخصص‌های (بنایی، مکانیکی) کارمند مربی مهد کودک

جدول ۱۹. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری حاتم جنوب خورموج

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	جمع‌آوری سگ‌های ولگرد و زباله‌ها در سطح محله	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان سال ۹۷	اداره بهداشت اداره محیط زیست شهرداری
۲	تامین روشنایی کامل محله و امنیت زمین فوتبال چمن (بر اساس اظهارات افراد محلی برق زمین فوتبال اتصالی دارد)	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان سال ۹۷	اداره برق شهرستان
۳	جمع‌آوری فروشندگان مواد مخدر و راکبین مزاحم موتور سیکلت‌ها تاسیس باجه امنیت پلیس	تا پایان اردیبهشت ماه ۹۸	نیروی انتظامی شهرستان ستاد مبارزه با مواد مخدر استان
۴	جلسات آموزشی	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان شهریور ماه ۹۸	اعضا تیم اجتماع محور بهبودی شهرستان اداره بهداشت شهرستان
۵	تشکیل تیم اجتماع محور تشکیل مرکز سلامت روان اجتماعی تشکیل خانه سلامت تاسیس باجه پلیس	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان شهریور ماه ۹۸	اعضا تیم اجتماع محور بهبودی شهرستان نیروی انتظامی شهرستان اداره بهداشت شهرستان

۵-۷. شهرستان دیر - محله جنوب شرق بیدخون

• سیمای محله

نام محله	• جنوب شرق بیدخون
گروه مخاطب	• زنان و جوانان محلی، زنان سرپرست خانوار
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• بیکاری
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• زکیه ری شهری

شکل ۲۰. سیمای محله جنوب شرق بیدخون

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه

شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون

جدول ۲۰. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کمک‌های کمیته امداد کمک‌های بهزیستی کمک‌های استانداری موسسه خیریه صندوق‌های محلی	روحانی محله سازمان مردم نهاد تیم اجتماع محور	کارگاه کتابخانه سالن ورزشی سالن سینما کارگاه کامپیوتر خدمات پزشکی	فضای سبز ساحل دریا کوه	مشاور روان شناس پزشک مددکار روحانی معلم هنر آموز بانوان جوان محل

جدول ۲۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله جنوب شرق بیدخون

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
والدین بد سرپرست والدین خشن والدین معتاد محیط زندگی نامناسب عدم مهارت‌های زندگی نگرانی نسبت به آینده بیکاری زنان و حس سر بار بودن خانواده	آموزش مهارت‌های زندگی ارائه مشاوره رایگان ایجاد محیط حمایتگر	توانایی حل مساله بهبود روابط خانواده مسئولیت پذیری افزایش امید به زندگی
ارائه خدمات مددکاری و حمایتی از طریق ارجاع موارد نیازمند به بهزیستی و کمیته امداد ارجاع موارد نیازمند خدمات مشاوره به مراکز مشاوره ارجاع معتادین به مراکز درمان اعتیاد	حرفه آموزی بانوان آشنایی با توانمندی‌ها و افزایش حوزه کارآمدی بین نوجوانان و خانواده‌ها	فراهم نمودن زمینه به کارگیری مهارت‌های آموخته شده توسط کارآموزان شرکت کننده در طرح حرفه آموزی
-----	تثبیت حس خو. د باوری در بانوان جهت حضور در عرصه اجتماع با هدف کاهش احتمال آسیب به خود و اجتماع	اشتغال بانوان به حرفه خاص بر حسب مهارت‌های آموخته شده و کسب درآمد

جدول ۲۲. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری جنوب شرق بیدخون

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	آموزش مهارت‌های زندگی ویژه زنان و دختران محله	سال اول	مشاور با کمک سازمان مردم نهاد
۲	آموزش طرح تاب‌آوری و مشارکت پذیری جهت سایر اهالی	سال اول	تسهیل‌گر
۳	برگزاری دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای ویژه دختران و بانوان	سال دوم	تیم اجتماع محور با همکاری تسهیل‌گر
۴	تشکیل گروه‌های ورزشی دختران و بانوان	سال دوم	تیم اجتماع محور با همکاری تسهیل‌گر محلی
۵	پی‌گیری تشکیل کارگاه‌های اشتغال زایی توسط کارآموزان و مسئولین دولتی و بخش خصوصی و سرمایه گذاران	سال سوم	پیگیری توسط موسسه و تیم اجتماع محور

۵-۸. شهرستان دیلم - روستای حصار

- سیمای محله

• روستای حصار	نام محله
• اعتیاد	گروه مخاطب
• زنان و جوانان روستایی	نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)
• پاییز ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• رقیه دامغانی	نام تسهیلگران

شکل ۲۲. سیمای روستای حصار

- نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای حصار

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلندمدت: ۲ سال

شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای حصار

۹-۵. شهرستا گناوه - محله پشت بند دره

• سیمای محله

نام محله	• پشت بند دره
گروه مخاطب	• زنان محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• میتا شهابی

شکل ۲۴. سیمای محله پشت بند دره

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت ۳ ماه و بلندمدت ۳ ساله

شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله جنوب شرق بیدخون

جدول ۲۳. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله پشت بند دره

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کارگاه بلوک زنی گلخانه تولیدی پخت نان محلی خانگی	هیئت امنای مسجد محله اعضای گروه تاب‌آوری	مسجد پل روی رودخانه	دره رودخانه باغ‌های موجود در محله درختان کناور، قارچ و جیکه «نوعی سبزی بومی که در فصل زمستان و بصورت خودرو می‌روید»	دبیران و کارمندان ساکن خیاطان جوشکار برفکار مکانیک جمعیت جوان محله

جدول ۲۴. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله پشت بند دره

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	-	شروع فعالیت‌های مشارکتی در محله از جمله اقدام برای تشکیل بسیج محله و اقدام جهت راه اندازی کتابخانه محله
شروع در میان مدت	-	روشنایی معابر و ناامن کردن محله جهت آمد و شد فروشندگان مواد مخدر جمع آوری مصرف کنندگان مواد مخدر و کمک به ترک و درمان آنان
شروع در بلند مدت	حمایت از معتادان بهبود یافته و خانواده آنها توسط افراد کلیدی و موثر	افزایش سطح مشارکت پذیری در گروه‌های مختلف در محله ادامه طرح تاب آوری و توان افزایی جهت همه افراد ساکن در محله از طریق آموزش مشارکت پذیری و تشکیل گروه تسهیل‌گری از بزرگسالان و نوجوانان آموزش مهارت نه گفتن برگزاری کلاس‌های آموزش ملاک‌های صحیح انتخاب دوست جهت نوجوانان

جدول ۲۵. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری پشت‌بند دره

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	راه اندازی کتابخانه محله	بهمن ماه ۹۷	گروه تاب‌آوری، موسسه هیراد نور جنوب، با همکاری اداره تبلیغات اسلامی و جمعی از خیرین
۲	تشکیل پایگاه مقاومت بسیج محله	بهمن ماه و اسفندماه ۹۷	گروه تاب‌آوری محله با همکاری سپاه پاسداران انصارالحسین شهرستان
۳	تهیه و نصب بنرهای پیشگیری از اعتیاد و نصب در سطح محله بخصوص قسمت‌های حاشیه‌ای رودخانه	از دیماه ۹۷ شروع و تا پایان برنامه در سال ۱۳۹۸ ادامه خواهد داشت	اعضای گروه تاب‌آوری با همکاری شهرداری
۴	راه اندازی پایگاه فرهنگی و پرورش فکری	از اسفندماه ۹۷	گروه تاب‌آوری محله با همکاری اداره ارشاد اسلامی
۵	برگزاری دوره‌ای مستمر آموزش مهارت نه گفتن	از اسفند ماه ۹۷ لغایت خرداد ۹۸	گروه تاب‌آوری باموسسه هیراد نور و اداره بهزیستی و معتمدین محله
۶	برگزاری دوره‌های آموزش ملاک‌های صحیح انتخاب دوست جهت جوانان و نوجوانان	اولین دوره اسفندماه ۹۷ شروع و تا پایان شش ماهه اول ۹۸	موسسه هیراد نور و افراد کلیدی محله
۷	برگزاری دوره‌های آموزش آگاه‌سازی از اعتیاد جهت نوجوانان، جوانان و بزرگسالان	از فروردین ۹۸ تا پایان سال	اعضای گروه تاب‌آوری محله با همکاری بهزیستی
۸	حضور گشت پلیس در محله	از بهمن ماه ۹۷ به طور مستمر و ادامه دار	اعضای گروه تاب‌آوری بانوان، نیروی انتظامی
۹	راه اندازی جشنواره‌های فرهنگی هنری با موضوع نشاط و شادکامی	از بهمن ماه ۹۷ تا پایان برنامه در سال ۱۳۹۹	اعضای گروه تاب‌آوری محله با همکاری موسسه هیراد نور و سازمانهای مردم نهاد
۱۰	جمع‌آوری فروشندگان مواد مخدر در محله	از سال ۱۳۹۸ لغایت اسفند ۱۳۹۹	با همکاری نیروی انتظامی
۱۱	روشنایی معابر «با هدف ناامن کردن محله جهت فروشندگان مواد مخدر»	از اسفندماه ۹۷ تا حصول نتیجه و روشنایی کلمعابر	گروه تاب‌آوری با همکاری اداره برق
۱۲	راه اندازی مشاغل خانگی	از فروردین ۹۸ تا اسفندماه ۹۹	گروه تاب‌آوری محله، صاحبان حرفه‌های مختلف ساکن در محله با همکاری فنی حرفه‌ای، اداره کار و تعاون و انجمن بانوان آب و آفتاب
۱۳	راه اندازی زمین فوتبال	از فروردین ماه سال ۹۸ تا اسفندماه سال ۹۹	گروه تاب‌آوری محله، با همکاری بخش خصوصی و اداره ورزش و جوانان

۱۰-۵. شهرستان کنگان - مسکن مهر

• سیمای محله

شکل ۲۶. سیمای مسکن مهر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در مسکن مهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق، اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت ۳ ماه و بلندمدت ۳ ساله

شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مسکن مهر

جدول ۲۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در مسکن مهر

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
کارخانه سیمان کنگان فازهای پالایش ۱۲ و ۱۳، ۱۹، ۲۲، ۲۳، ۲۴ تمبک	پایگاه بسیج گروه اجتماع محور NGO	مسجد حسینیه	کوه دریا	روحانی مسجد محله فرمانده بسیج

جدول ۲۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در مسکن مهر

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	حمایت از فرد آسیب دیده بیرون راندن افراد غیر بومی که آسیب را وارد محله می‌کردند	آموزش مهارت‌های زندگی
شروع در میان مدت	معرفی و شرکت در آموزشگاه‌هایی از قبیل فنی و حرفه ای، معرفی افراد آسیب دیده در خانواده به مراکز مشاوره	حرفه آموزی جهت اشتغال، گرفتن مشاوره مستمر تا حل مشکل
شروع در بلند مدت	آموزش به کلیه افراد خانواده در معرض آسیب و آسیب دیده	پاک سازی بخشی از محله از خانه‌های فساد، راه اندازی شغل جهت کسب و کار

جدول ۲۸. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب آوری مسکن مهر

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	آموزش مهارت‌های زندگی (اعتماد به نفس، جرات ورزی) و فرزند پروری	کوتاه مدت	بهبیستی
۲	معرفی به فنی و حرفه‌ای جهت آموزش رایگان	میان مدت	بهبیستی
۳	رایزنی توسط افراد محله جهت بیرون راندن خانه‌های فساد از محله	میان مدت	روحانی مسجد و فرمانده بسیج
۴	معرفی جهت آموزش رایگان مهارت‌های فنی و حرفه ای	بلند مدت	فنی و حرفه ای

۵-۱۱. شهرستان جم - بهارستان، بخش مرکزی

• سیمای محله

نام محله	• بهارستان، بخش مرکزی
گروه مخاطب	• زنان و جوانان محلی، زنان سرپرست خانوار
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• معصومه خرم

شکل ۲۸. سیمای بهارستان، بخش مرکزی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در بهارستان - بخش مرکزی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه و بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در بهارستان - بخش مرکزی

جدول ۲۹. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در بهارستان - بخش مرکزی

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
پلایشگاه فجر جم پتروشیمی جم	پایگاه بسیج گروه اجتماع محور کتابخانه NGO	مسجد حسینیه	کوه دریا	مشاور معلم روحانی مسجد محله

جدول ۳۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در بهارستان - بخش مرکزی

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	حمایت از خانواده آسیب دیده	آموزش مهارت‌های زندگی
شروع در میان مدت	معرفی و شرکت در آموزشگاه‌هایی از قبیل فنی و حرفه ای	حرفه آموزی جهت اشتغال
شروع در بلند مدت	آموزش به کلیه افراد خانواده در معرض آسیب و آسیب دیده	راه اندازی شغل جهت کسب و کار

جدول ۳۱. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری بهارستان - بخش مرکزی

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	آموزش مهارت‌های زندگی (اعتماد به نفس، جرات ورزی) و فرزند پروری	کوتاه مدت	بهبیستی
۲	معرفی به فنی و حرفه‌ای جهت آموزش رایگان	کوتاه مدت ب	بهبیستی
۳	رایزنی توسط افراد محله جهت ایجاد فضای سبز در مخروبه محله (محل جمع شدن معتادان)	میان مدت	شهرداری
۴	معرفی جهت آموزش رایگان مهارت‌های فنی و حرفه ای	بلند مدت	فنی و حرفه ای

۵-۱۲. شهرستان عسلویه - نخل تقی

• سیمای محله

نام محله	• نخل تقی
گروه مخاطب	• زنان و جوانان محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• فاطمه صالح

شکل ۳۰. سیمای نخل تقی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در نخل تقی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه

شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در نخل تقی

گالری تصاویر فاز دو

شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

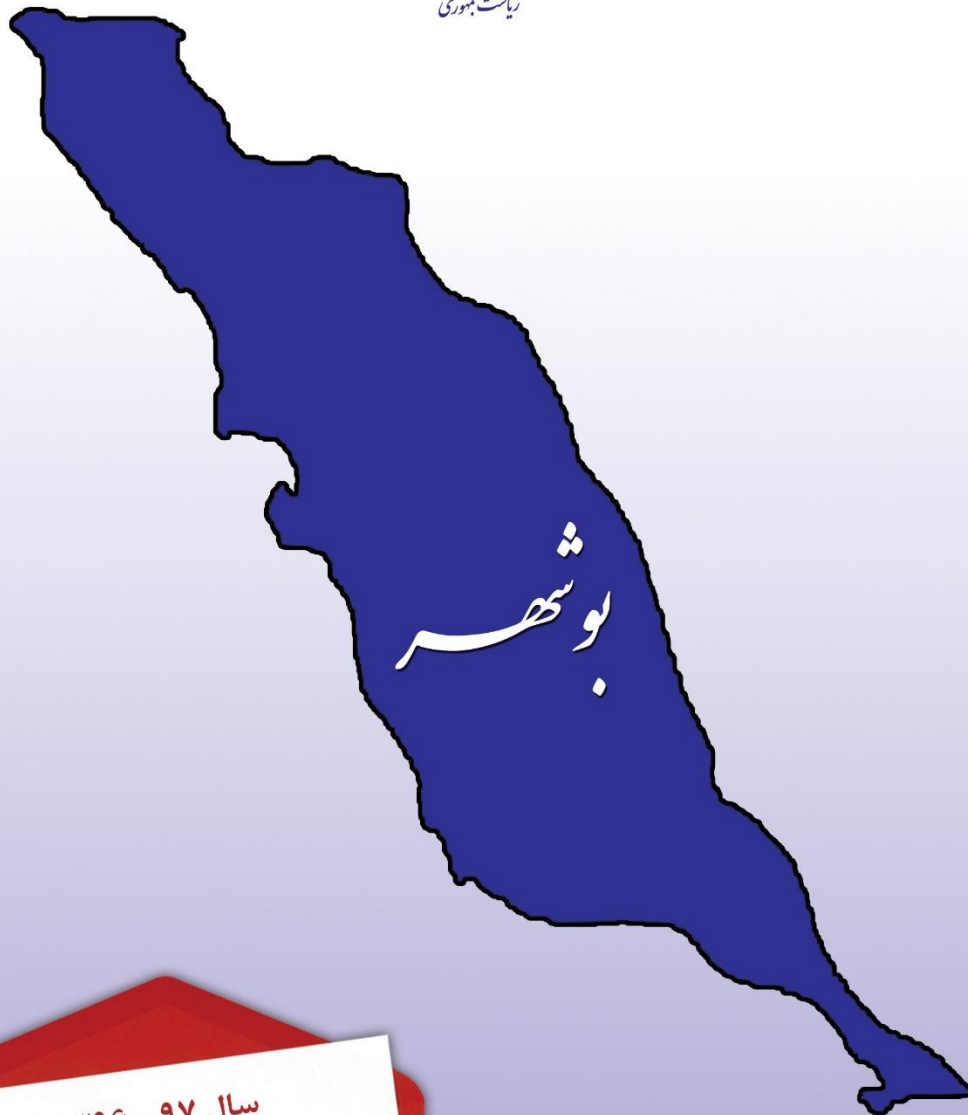
شکل ۳۳. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان بوشهر

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر بلندمدت	۱۲	۴۲۰	۷	۱۲

۷. سیمای ریسک‌ها

سیمای ریسک ها و شوک های شناسایی شده در طرح توان‌افسزایی
و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی استان بوشهر

سال ۹۷-۱۳۹۶

سیمای طرح تاب‌آوری استان بوشهر

عنوان ریسک‌های اولویت‌دار شناسایی شده

- اعتیاد
- عدم امنیت اجتماعی و روانی ساکنین محلات آسیب‌پذیر
- خشونت
- ازدواج دختران در سنین پایین
- افزایش طلاق
- مهاجرپذیری
- بی‌اعتمادی در سطوح محلی

۸. نقشه راه

